Lucien Paul Victor Febvre (1878-1956) este fiul unui profesor din regiunea muntoasă din estul Franței, Franche-Comté. A studiat la liceul *Louis-le-Grand* şi la *École Normale Supérieure* (1899-1902), unde a absolvit ca agregat în istorie şi geografie. La Paris este marcat de noua producție artistică a timpului: muzică, literatură, etc. Prima sa carte se intitulează *Philippe II et la Franche-Comté: étude d'histoire politique, religieuse et sociale* (1911), iar a doua *Histoire de Franche-Comté* (1912). Este profesor secundar la două şcoli, iar după aceea, în 1912, este numit profesor la Universitatea din Dijon.

Se remarcă în timpul Primului Război Mondial şi în 1919 este numit profesor la Universitatea din Strasbourg, poziție pe care o ocupă până în 1933. În această perioadă a compus următoarele opere: *La Terre et l'évolution humaine, introduction géographique a l'histoire* (1922), în care analizează relația dintre necesitate şi hazard în istorie; *Un destin: Martin Luther* (1928), în care situează personalitatea reformatorului în contextul economic, social, politic şi religios al timpului său. În anul 1929 Febvre, împreună cu mai tânărul Marc Bloch, formează *Annales d'histoire économique et sociale*.

În 1933 îşi părăseşte locul la Universitatea din Strasbourg pentru Collège de France. Continuă, cu Bloch, editarea *Analelor* şi începe publicarea unei *Encyclopédie francaise* (1935-1966), ce a ajuns să aibă 21 de volume. În timpul ocupației naziste, Febvre rămâne în Paris şi continuă singur editarea *Analelor*, Bloch fiind ucis în cadrul rezistenței, în 1944. Produce poate cea mai emblematică lucrare a sa, *La Problème de l'incroyance au XVIe siècle: la religion de Rabelais* (1942).

După ce Franța este eliberată din stăpânirea germană, Febvre ajunge să conducă şi să coordoneze diferite instituții, publicații şi proiecte internaționale. A fost unul dintre fondatorii Secțiunii a Şasea din cadrul *École Pratique des Hautes Études* (1947), director la *Revue d'histoire de la deuxieme guerre mondiale* (1950), la *Cahiers d'histoire mondiale* (1953) şi lider al delegației franceze la UNESCO. Vechea revistă pe care Febvre o crease cu Bloch ia un nou nume: *Annales: économies, sociétés, civilisations*. După război, publicația devine un centru al studiilor interdisciplinare din domeniul ştiințelor sociale şi bază a Şcolii de la *Anale*. Este publicată colecția de eseuri *Combats pour l'histoire* (1953).

Noul editor al *Analelor* va fi Fernand Braudel, precum şi lider al Şcolii de la *Anale* şi director al celei de-A Şasea Secții. Publicații postume sunt: *L'Apparition du livre* (1958; scrisă împreună cu Henri-Jean Martin), o analiza a impactului pe care l-a avut tiparul asupra societății din secolele XV-XVI; *Pour une histoire à part entière* (1962) şi *A New Kind of History: From the Writings of Febvre* (1973), o colecție a diferite studii publicate în intervalul 1930-1950.

Încă din prima sa lucrare, Febvre a fost convins că nu faptele în sine vorbesc şi că istoricul trebuie să le facă să vorbească, pornind la studierea lor cu o ipoteză. Analizează viața liniştită a comunității din Franche-Comté din toate punctele de vedere (economic, social, etc.), iar administrația este văzută ca infiltrându-se şi perturbând mersul normal al existenței locuitorilor[1].

În cea mai reuşită operă a sa, *La Problème de l'incroyance au XVIe siècle: la religion de Rabelais*, Febvre afirmă concepția metodologică conform căreia există o diferență netă între lumea studiată de istoric şi cea în care acesta trăieşte şi că conceptele şi prejudecățile dintr-una nu pot fi luate în considerare atunci când se analizează cealaltă. Autorul încearcă să demonstreze că, deşi ne-am putea forma o idee contrară citind opera lui Francois Rabelais (1494-1553), acesta nu era un ateu şi nici nu avea cum să fie, luând în considerare perioada în care a trăit. Această opinie venea în răspăr cu cea a lui Abel Lefranc, un istoric al literaturii care afirma că pentru a înțelege opera scriitorului francez, trebuia să o privim ca pe un atac adresat religiei creştine.

Teoria lui Febvre asura grijii cu care istoricul trebuie să privească trecutul poate fi pusă în legătură cu diferențierea pe care Dilthey o făcea între ştiințele naturii, care explică şi cele ale societății, care înțeleg[2]. Înțelegerea unei perioade istorice apare ca un proces hermeneutic com-

[1] G. Huppert, *Lucien Febvre and Marc Bloch: The Creation of the Annales*, în *The French Review, Vol. 55, No. 4*, p. 510.

[2] F. Braudel, *Lucien Febvre et l'histoire*, în *Annalles. Économies, Sociétés, Civilisations.*, vol. 12, nr. 4, 1957, p. 181.

plex, ce presupune luarea în considerare a tuturor aspectelor societății acelui veac. Este vorba atât de o imaginație de istoric, însă care trebuie sprijinită de un bagaj bogat de informații relevante din cât mai multe domenii (de exemplu, cercetează în cărțile medicale ale secolului XVI pentru a-şi da seama de contribuțiile originale pe care Rabelais le-ar fi avut în acest domeniu).

Nimeni, în concepția istoricului francez, nu îşi lasă epocă în urmă prin gândire, precum Lefranc credea că Rabelais, prin ateismul său, reuşise. Oamenii consideră de obicei geniile ca înafara propriului timp datorită interpretărilor greşite date de istorici trecutului. Există în orice perioadă opinii vechi, de care se agață tradiționaliştii şi opinii noi, în fruntea cărora merg moderniştii. Însă aceste opinii noi nu puteau fi în nici un caz în secolul XVI ateismul, ci protestantismul, întoarcerea la textul biblic,dezbărat de dogma catolică. Cu siguranță că Rabelais a fost unul dintre promotorii acestui nou val şi nu un ateu radical, precum se crezuse până la Febvre.

S-a emis opinia conform căreia Febvre cade în capcana propriului principiu metodologic, subestimând originalitatea autentică a gândirii lui Rabelais şi orice continuitate între epoca acestuia şi a noastră[3]. Şi Henri Berr (mentorul lui Febvre)este de opinie că ideea ateismului trebuia să ia naştere cândva şi nu vede de ce nu în secolul XVI sau de ce nu la Rabelais[4]. Alții[5], cu care suntem de acord, cred dimpotrivă că Febvre este sensibil la caracterul de continuitate al istoriei, observând cum că literatura Renaşterii nu avea de loc conştiința acestei realități.

Şcoala de la *Anale* consideră că nu evenimentele sunt cele mai importante pentru cercetarea istorică, ci structurile mentale care stau în spatele deciziilor care au fost luate şi care astfel au constituit atât cauze cât şi cadru pentru evenimentele studiate de vechea istoriografie. Deşi ceilalți membrii ai Şcolii au accentuat istoria cantitativă (econometria istorică, demografia istorică, etc.), Febvre era mult mai interesat de ştiințe sociale precum sociologia, lingvistica, geografie sau psihologie socială. Se analiza viața oamenilor simpli, care nu au luat parte la marile evenimente politice (de exemplu, în cartea a IX-a din *La Problème de l'incroyance au XVIe siècle* este analizată religia în viața omului de rând din secolul XVI).

Gândirea lui Febvre a fost influențată şi de Henri Berr (1863-1954), istoric şi filosof francez cu o nu prea mare popularitate în cercurile academice ale acelor timpuri, însă cu putere de atragere a tinerilor savanți. Acesta era convins de sinteza ce trebuia să se realizeze între istorie şi celelalte ştiințe sociale, precum şi de importanța pe care istoria locală o avea pentru crearea unei istorii globale.

Febvre a fost cunoscător în multe domenii ale istoriei şi ale ştiințelor sociale în general. Astfel, era un cititor entuziast al publicației *L'Année Sociologique* şi un admirator al lui Durkheim (1858-1917) şi Lévy-Bruhl (1857-1939). Îi studiase pe Maurice Halbwachs (1877-1945), pe Marcel Mauss (1872-1950), François Simiand (1873-1935), Karl Marx (1818-1883), Max Weber (1864-1920), Werner Sombart (1863-1941). Pasionat de istoria artei, se interesează de lucrările lui Francastel (1900-1970) şi ale lui Mâle (1862-1954). Cu toate acestea, a rămas conştinent de faptul că numai prin realizarea de corelații între aceste ramuri istoria poate căpăta un sens şi poate avea pretenția de a ne spune cum a fost trecutul[6].

---

[3] A. Lilti, *Rabelais est-il notre contemporain? Histoire intelectuelle et herméneutique critique.*, în *Revue d'histoire moderne et contemporaine, n. 59-4 bis.*, pp. 67-68.

[4] L. Febvre, *The Problem of Unbelief in the Sixteenth Century. The Religion of Rabelais*, traducere de Beatrice Gottlieb, Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts)/Londra, 1982, p. xix.

[5] *Ibidem.*, p. xviii.

[6] F. Braudel, op. cit., pp. 180-181.

Bibliografie:

- *Berr, Henri*, în *Encyclopædia Britannica Ultimate Reference Suite*, Encyclopædia Britannica, Chicago, 2015.
- Braudel, Fernand, *Lucien Febvre et l'histoire*, în *Annalles. Économies, Sociétés, Civilisations.*, vol. 12, nr. 4, 1957, pp. 177-182.
- Febvre, Lucien, *The Problem of Unbelief in the Sixteenth Century. The Religion of Rabelais*, traducere de Beatrice Gottlieb, Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts)/Londra, 1982.
- Fink, Carole K., *Febvre, Lucien Paul Victor*, în *Encyclopædia Britannica Ultimate Reference Suite*, Encyclopædia Britannica, Chicago, 2015.
- Huppert, George, *Lucien Febvre and Marc Bloch: The Creation of the Annales*, în *The French Review, Vol. 55, No. 4*, pp. 510-513.
- Lilti, Antoine, *Rabelais est-il notre contemporain? Histoire intelectuelle et herméneutique critique.*, în *Revue d'histoire moderne et contemporaine, n. 59-4 bis.*, pp. 65-84.